

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

Antun Abaffy

Sveučilište u Zagrebu
Grafički fakultet

Smjer: tehničko-tehnološki

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ FILMSKE I DOKUMENTARNE FOTOGRAFIJE NA LJUDE

Mentor:
doc. dr. sc. Miroslav Mikota

Student:
Antun Abaffy

Zagreb, 2016

SAŽETAK

Fotografija danas ima svestranu primjenu i prisutna je u svim vidovima društvene svakodnevice kojom dominira vizualni aspekt percipiranja života koji nas okružuje. Nalazimo je kao dominantnu ilustracijsku komponentu u tisku i reklamama, kao osnovu strukture filma koji se u biti sastoji od niza pokretnih slika, zatim kao dodatni sadržaj u životu svakog pojedinca i obitelji ili kao zasebnu vrstu umjetnosti. Jedna od njezinih najvažnijih odlika jest izdvajanje pojedinačnih trenutaka u vremenu. S obzirom na sveprisutnost ovog medija u doba vizualne kulture kojoj pripadamo cilj je ovog završnog rada pobliže objasniti kroz kratak povijesni pregled i osnovna izražajna sredstva razlike i sličnosti između dokumentarne i filmske fotografije kao dvije vrlo srodne, ali i u pojedinim segmentima i različite vrste fotografije, te obrazložiti kako one utječu na ljude, odnosno društvo.

Ključne riječi:

- Dokumentarna i filmska fotografija
- Povijest i izražajna sredstva fotografije
- Poruka
- Utjecaj na društvo

ABSTRACT

Today, photography has universal use and it is present in all views of social everyday life where visual perception is dominant in our surroundings. It can be found as dominant visual element in press and commercials, as basic structure of film which is actually series of motion pictures, also as additional life contents of every man and family or as separate type of art. One of its most important characteristic is recording moments throughout time. Considering presence of this media in almost all aspects of life in today's era of visual culture, aim of this final paper is to explain, through short history review, basic means of expression, differences and similarities between documentary and film photography as two very close but in some aspects also very different types of photos. On those facts it will be presented what kind of impact these two types have on people as society.

Ključne riječi:

- Documentary and film photography
- Photography history review and means of expression
- Subliminal messages
- Impact on society

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST DOKUMENTARNE FOTOGRAFIJE I FILMA (FILMSKE FOTOGRAFIJE)	2
3. ODNOS SNIMATELJA I SNIMANOG SADRŽAJA	8
3.1. UVOD	8
3.2. IZRAŽAJNA SREDSTVA	9
3.2.1. Okvir i format	9
3.2.2. Planovi	10
3.2.3. Kompozicija	12
3.2.4. Rakurs ili kut snimanja	13
3.2.5. Boja i osvjetljenje	14
3.2.6. Retuš	16
3.3. SADRŽAJNE KOMPONENTE	18
4. UTJECAJ NA DRUŠTVO	22
5. ZAKLJUČAK	25
6. LITERATURA	26
7. IZVORI SLIKA, ILUSTRACIJA I FOTOGRAFIJA	27

1. UVOD

Iako je fotografija mehanički način vizualnog prikazivanja nekog trenutka, u trenutku snimanja radi se o bilježenju sadašnjosti a u trenutku gledanja o trenutku prošlosti, ona je u svakom slučaju slika koja je vrlo često prepuna značenja i može sadržavati duboke psihološke i duhovne sadržaje. Upravo zato su fotografija i film jedan od medija iz područja masovne kulture koja zbog svoje velike raširenosti i značaja bitno utječe pri izgradnji vizualnog lika suvremene civilizacije, pri čemu se smatra jednom od najrealističnijih umjetnosti.

Jedna od uvijek prisutnih i najčešćih pitanja u raspravama o fotografiji među proučavateljima tog načina ljudskog izražavanja, izuzev klasičnih kriterija tehnički savršene slike kao obilježje dobre fotografije, sigurno je i pitanje što točno oblikuje neku vrstu fotografije, odnosno kako se može odrediti koju poruku ona prenosi gledatelju i kakve emocije u promatraču budi. Svi se slažu u jednom da danas aktualno shvaćanje prirode fotografskog jezika nije samo izvedba estetski savršenih slika, već znak pogleda na svijet.

Taj pogled na svijet se kroz povijest pod utjecajem fotografije polako uobličavao i mijenjao. Paralelno s razvojem fotografskog aparata i razvojem mehaničke i kemijske komponente postupka, fotografija je ljude postupno učila novom vizualnom promišljanju svijeta, proširujući njihova saznanja o svijetu, ali isto tako usmjerujući i istodobno im namećući što je to u svijetu vrijedno gledanja i što bi trebalo, a ponekad i smjelo gledati. Jednako tako i pojavom filma nastali su i proširili su se novi utjecaji koje je taj novi medij donio u društvu, pa je u tome značajnu ulogu imala i filmska fotografija kao jedan od značajnih strukturalnih elemenata filma ili slika u pokretu.

2. POVIJEST DOKUMENTARNE FOTOGRAFIJE I FILMA (FILMSKE FOTOGRAFIJE)

Za bolje razumijevanje utjecaja fotografije na ljude, kao masovnog medija danas dostupnog gotovo svima, potrebno je osvrnuti se ukratko na povijest nastanka i razvoja fotografije, pri čemu se u kratkom povijesnom pregledu treba ograničiti na dokumentarnu fotografiju i film kao osnovu niza pokretnih slika, koji u pojedinim dijelovima sadrži izražajna sredstva filmske fotografije koje su u velikoj mjeri identična izražajnim sredstvima fotografije općenito. [1, 2, 5]

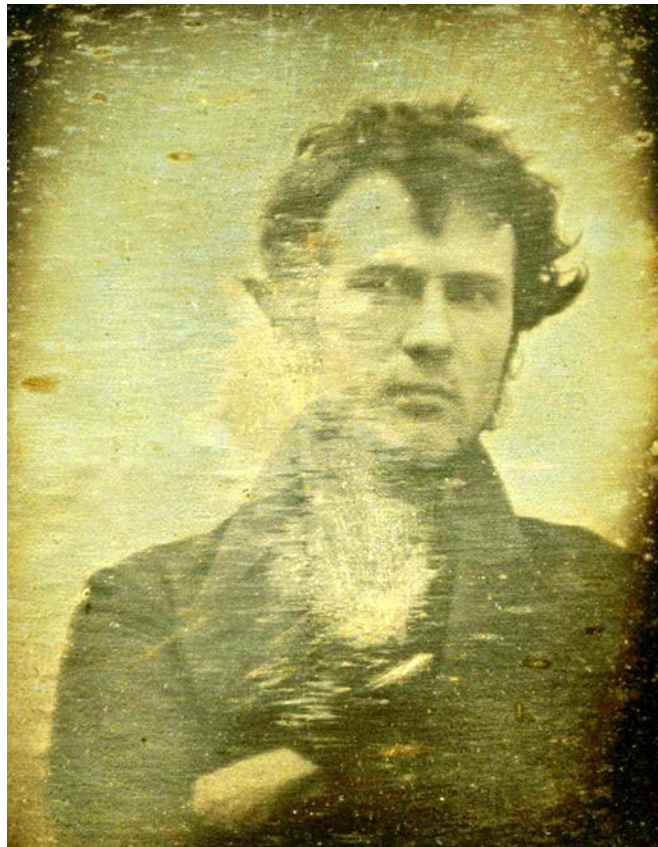
Službeno, 1839. godine François Arago objavio je postojanje novog izuma – fotografije. Izumitelj fotografije Nicéphore Niépce je pomoću kamere opskure na površinu nasuprot malog otvora, u koje ulaze zrake svjetlosti, postavio fotoosjetljivu površinu, te nakon eksponiranja (otvaranja rupice), koje može trajati od par minuta do par sati, dobio fotografiju (slika 1).

Slika 1. „Pogled sa prozora“ - Nicéphore Niépce, 1826. ili 1827.

Razvoj mehaničkih izuma i kemijskih procesa doveo je do toga da je početkom druge polovice 20. stoljeća fotografija bila usavršena do te mjere da više nije zahtijevala naročito profesionalno znanje. Drugim riječima, fotografija je izašla iz razdoblja eksperimentiranja. Sav potreban pribor već se industrijski proizvodio. Pripremanje kupki za razvijanje i fiksiranje nije zahtijevalo osobita znanja iz kemije.

Sadržajno, u prvom razdoblju povijesti fotografije su se prvenstveno snimali portreti raznih osoba, ljudi su željeli imati čim vjerniju sliku svog lika ili člana obitelji (slika 2.). Tek se kasnije pojavio kod profesionalnih fotografa interes i za druge sadržaje. [1]

Slika 2. Prva fotografija portreta - Robert Cornelius, 1839.

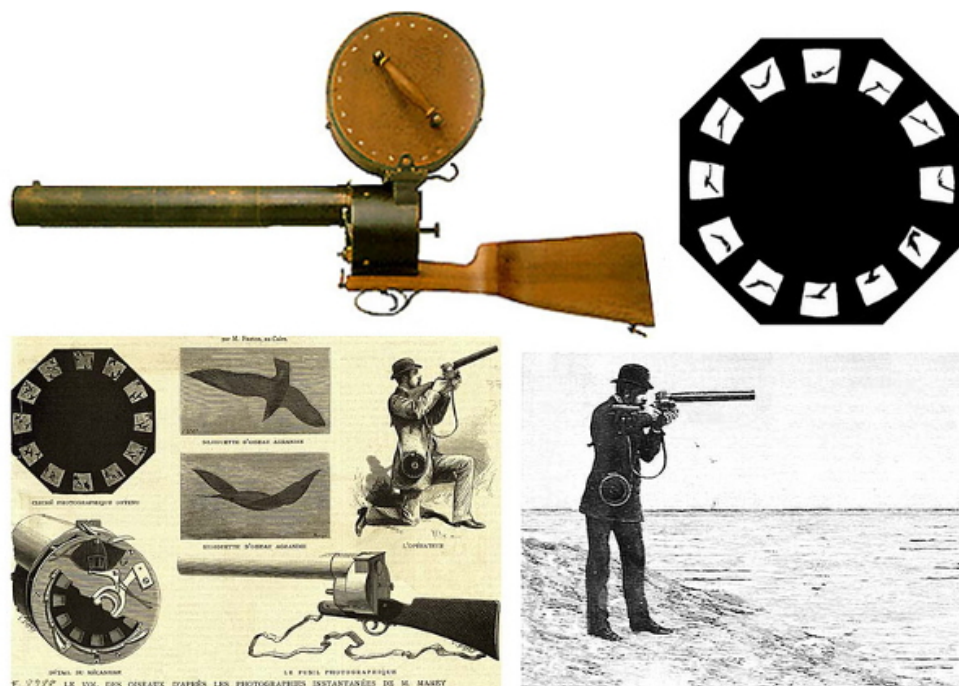
Rani počeci dokumentarne fotografije se mogu naći u radu britanskog fotografa Philipa Delamottea (1821-1889). On je bio među prvim umjetnicima koji je fotografiju koristio za bilježenje važnih događanja (slika 3.). Ljudi su postali jako zaintrigirani detaljnim fotografijama dalekih mjesta, poznatih ličnosti i važnih

događanja. Fotografski aparat im je približio stvarnost svakodnevnog vidljivog, njima dostupnog ili nedostupnog, svijeta koji je time iznenada dobio na važnosti. Zahvaljujući toj vrsti fotografije, otkriven je jedan svijet koji ljudi do tada nisu primjećivali ili ga nisu poznavali. [2]

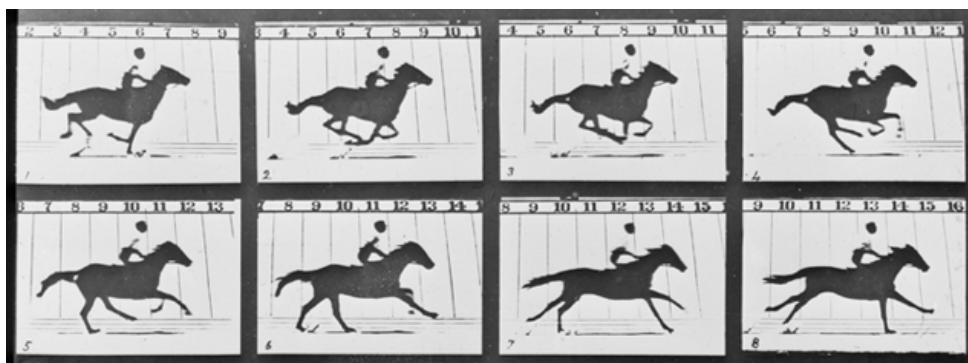
Slika 3. „Rekonstrukcija kristalne palače u Sydeham-u“ - Philip Delamotte, 1854.

Povijest filma usko je povezana s fotografijom, toliko usko da se sa sigurnošću može reći da je fotografija preteča filma. Naime čovjek je počeo istraživati kako da oživi fotografiju, tj. kako da predmetima, koji su u njoj izgubili pokret, a u zbilji ga imaju, vrati pokret. Od 1874. do 1895. godine traje razdoblje kronofotografije ili kako samo podrijetlo riječi kaže, fotografije u vremenu. Tako 1874. godine francuski astronom Pierre Janssen konstruira fotografski revolver, kojim na jednoj fotografskoj ploči, snima 48 snimaka u nizu (slika 4.).

Slika 4. fotografski revolver Pierre Janssen-a

Edward Muybridge (1830.-1904.) je fotografiju iskoristio kao sredstvo analize pokreta životinja i ljudi. Najpoznatiji je njegov pokus iz 1878. godine, kada je postavio 24 fotografska aparata jedan do drugog te je poprečno na smjer kretanja konja postavio konopce čije je krajeve povezao sa zaporima fotografskih aparata. Kako se konj kretao, trgao je konopce, redom je pokretao zapore i snimao vlastito kretanje (slika 5.).

Slika 5. „Konj u pokretu“ - Edward Muybridge, 1878.

No tek nakon Edisonovog pronalaska perforacije (rupice na rubovima vrpce) omogućeno je da se film u kameri, a kasnije u projektoru ravnomjerno pokreće ili zaustavlja, i to 24 sličice u jednoj sekundi.

Prvu projekciju filmova održala su 28. prosinca 1895. godine braća Lumière (Auguste, 1862. – 1954.; Louis, 1864. – 1948.) svojim univerzalnim uređajem kinematografom (Cinématograph), koji je istovremeno služio kao kamera, uređaj za kopiranje i projektor, u Indijskom salonu pariškoga Grand Caféa (slika 6.). [5]

Slika 6. Prva projekcija filma u Grand Cafe-u, 1895.

Povijest filma može se podijeliti u četiri velika razdoblja:

- Od 1832. god. od trenutka postavljanja temelja fotografije tokom kojega se razvijaju sve one bazične tehnike koje dovode do konačnog otkrića filma.
- Od 1895.- 1908. god. razdoblje koje je započeto prvom projekcijom filma (braća Lumière). Tokom ovog razdoblja polagano se stvara filmska industrija, film postaje određeni posao te se postavljaju temelji filmskome jeziku odnosno filmskoj umjetnosti.
- Od 1908. – 1927. god. razdoblje nijemog filma. Iako je i u razdoblju prije toga film bio nijemi, u ovom razdoblju već zreloga filma, on postaje umjetnost i industrija u najsuvremenijem smislu riječi.
- Od 1927. god počinje razdoblje zvučnog filma, 1935. okriće kolor filma te daljnji napretak u tehnološkom razvoju filma do današnjeg digitalnog snimanja.

Drugo razdoblje je najznačajnije, jer su se tada počela definirati izražajna sredstva koja su djelomično zajednička i za oba žanra fotografije o kojima se govori u ovom radu. [5]

3. ODNOS SNIMATELJA I SNIMANOG SADRŽAJA

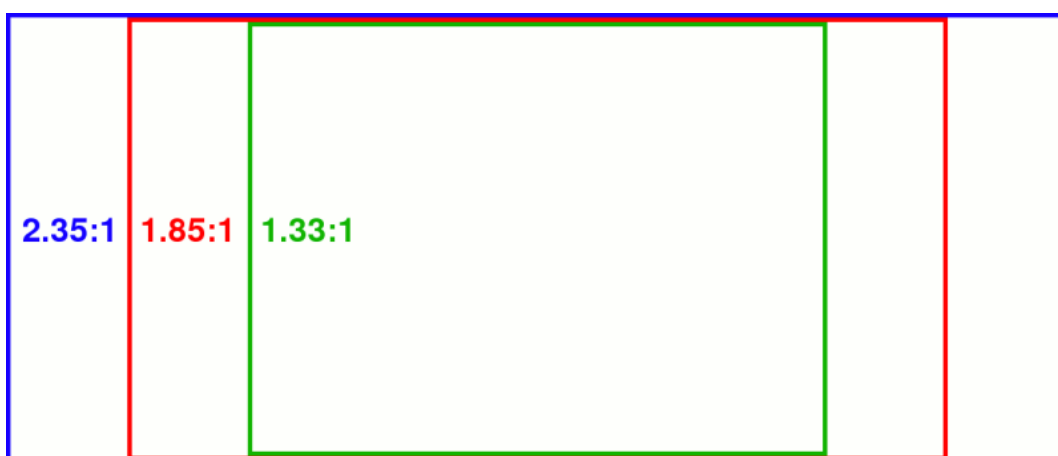
3.1. Uvod

U ovom poglavlju objašnjene su tehničke specifikacije i umjetnički načini snimanja. Točnije će se objasniti izražajna sredstva i sadržajne komponente koja bitno utječu na percepciju sadržaja slike na ljude. Izražajna sredstva su načini fotografiranja ili snimanja koja u utječu na sadržaj i poruku isticanjem bitnih dijelova slike, dok sadržajne komponente definiraju sami sadržaj filmske i dokumentarne fotografije. Ova dva obilježja u međusobnim kombinacijama u rezultiraju definiranju razlika između filmske i dokumentarne fotografije. Spomenuti će se revolucionarni utjecaj uvođenja zvuka u film jer je u tom periodu doprinjeo nastanku velikog broja različitih žanrova. S gledišta fotografa koji se posvećuje dokumentarnoj fotografiji, realnost prirode je jedino mjerilo realnosti snimljene slike. Misli se da fotograf ili snimatelj u potpunosti pokušava isključiti maštu i da se njegov zadatak sastoji u tome da izabere motiv, da ga smjesti u optimalan kadar, da odredi odnose svijetla i sjene i njegov je posao time završen. Sve ostalo je stvar aparata. Međutim, to nije tako, fotograf itekako intervenira u postupak fotografiranja ili snimanja koristeći razna izražajna sredstva. Stoga valja spomenuti ona izražajna sredstva koja su važna kako za dokumentarnu fotografiju tako i za film, tj. filmsku fotografiju. [2, 7]

3.2. IZRAŽAJNA SREDSTVA

3.2.1. Okvir ili format

Okvir ili format je uobičajeni naziv za rubove slike, tj. za granice između snimljenog prostora i okoliša iz kojeg je izdvojen fotografirani/snimljeni isječak. Osim što pokazuje odklon od stvarnosti, okvir nesvjesno upućuje na ono što se u filmu i na fotografiji nalazi izvan okvira i što utječe na prikazano u samom okviru. Uobičajeni je format fotografije horizontalno položen pravokutnik (slika 7.), iako danas u doba mogućnosti digitalnog retuširanja format postaje gotovo proizvoljan.

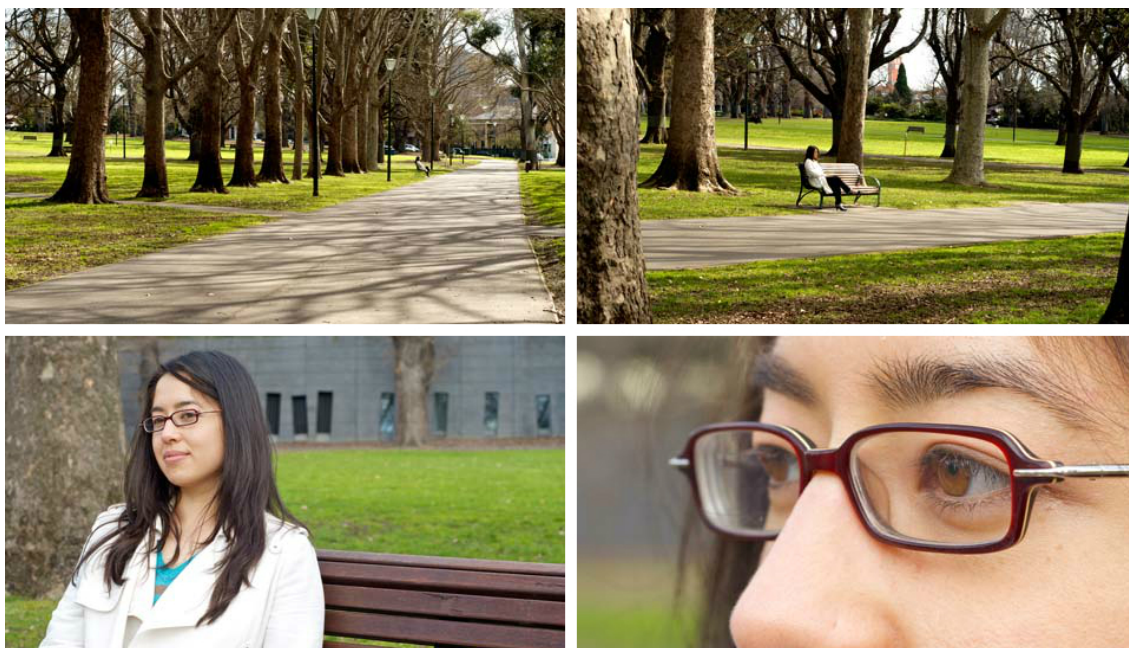

Slika 7. Različiti formati slika

3.2.2. Planovi

Planovi su udaljenost snimanog predmeta od kamere ili fotografskog aparata i usko je povezan s osobnim izborom autora, koji govori o autorovoj intenciji da gledatelju prikaže ono što želi (slika 8.). Neovisno o tome, što se snima (krajobraz, čovjeka, predmete), nazivi planova se uvijek određuju prema visini odrasle osobe prosječnog rasta. Kad u kadru nema osoba, tada se zamišlja ljudski lik koji bi se mogao nalaziti u kadru uz snimani objekt.

- Planovi prostora (total) - to je plan koji ima i potplanove, a to su polutotal (nešto uži plan) i veliki – daleki total (što je širi plan od totala). U ovom planu čovjek, ako je i nazočan, praktički je nezamjetljiv, sitan, jer je naglasak na prostoru – ambijentu. Primjerice planovi pustinje, šume ili mora. U određenom kontekstu takav plan može poprimiti i simboličku funkciju (primjerice sugerirati samoću, otuđenje i sl.), no to ovisi o pojedinom snimatelju, a naravno i o temi i sadržaju filma.
- Srednji plan - prikazuje cijelu osobu od glave do pete s malo prostora iznad glave i ispod nogu. Njegov potplan je američki (naziv "američki" rabi se stoga što je najčešći bio u tipično američkoj vrsti filmova – vesternima, i to u prizorima revolveraškog dvoboja, kada je trebalo prikazati izvlačenje revolvera). Prikazuje osobu od koljena na više, kako bi se pozornost više usmjerila na reakciju revolveraša, ako se ostane pri tom primjeru.
- Planovi osobe ili lika – ovim planom nastoji se izraziti ono bitno, karakteristično za lik ili predmet. Polublizi plan prikazuje osobu od pojasa do tjemena, a krupni plan prikazuje ljudsku glavu. Tako se u ovim slučajevima približavamo liku, znatno koncentriraniji na lik ili predmet, a prostor je praktički zanemariv.
- Plan detalja - je plan koji prikazuje oko, uho, kazaljku sata i sl., dakle dio osobe ili predmeta.

Slika 8. Prikaz različitih planova

Može se reći da je detalj plan dokaz kako fotografija nije mehanička reprodukcija zbilje, jer u životu nikad ne možemo vidjeti primjerice samo nečije oko (bez ostalog dijela lica), a to ukazuje na nešto posebno. Detalj može izazvati šok, iznenađenje, stvoriti napetost.

3.2.3. Kompozicija

Kompozicija je raspored dijelova slike pomoću kojega se uspostavlja nekakav sklad, osjećaj ravnoteže ili fokusiranje na bitne elemente sa slike, a izbor kompozicije nesvjesno utječe na gledatelja.

- Horizontalna kompozicija stvara, zbog čvrste položenosti na tlo, osjećaj sigurnosti i čvrstoće, kod statičnih predmeta i tromost i nepokretnost.
- Vertikalna kompozicija, suprotno horizontalnoj, stvara osjećaj labilnosti, nesigurnosti.
- Dijagonalna kompozicija je najdinamičnija, dijagonala presijeca platno i zato gledatelja ispunjava očekivanjem, napetošću (slika 9.).

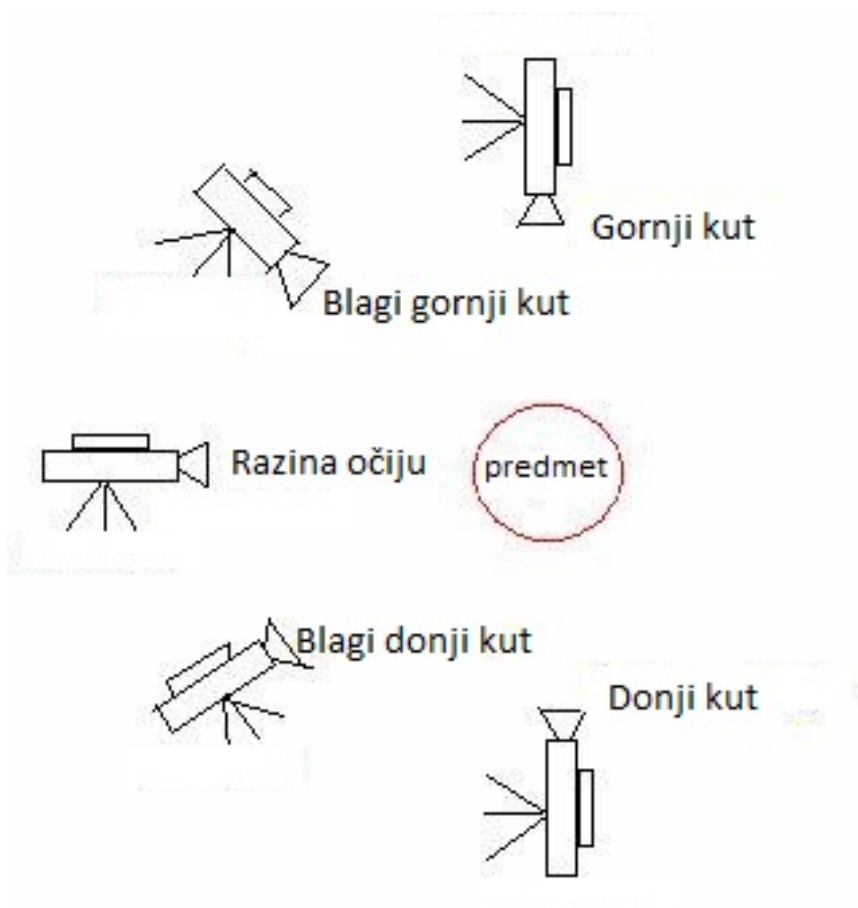
Kompozicije naime skreću gledateljevu pozornost na nešto bitno u prikazanom, a s tim je vrlo često u vezi izražavanje neke poruke. Sve nabrojane kompozicije su identične i u fotografiji i u filmu. Međutim postoji bitna razlika. Fotografija je sama po sebi statična i ona tek sugerira neki pokret. Dok je film sam po sebi dinamičan i stoga statična kompozicija u njemu djeluje previše beživotno. Ljudi i predmeti mogu ulaziti i izlaziti iz okvira slike, zato filmska fotografija preferira kompozicije u stalnom nastajanju, gubljenju i ponovnom vraćanju i time gledatelju sugerira životnost radnje filma.

Slika 9. Kadar iz filma „Final fight of the Osiris“ kao primjer dinamičnosti postignute dijagonalnom kompozicijom, 2003.

3.2.4. Rakurs ili kut snimanja

Također treba napomenuti i rakurs ili kut snimanja koji se definira položajem kamere u odnosu prema predmetu snimanja. Gornji rakurs (predmet se snima odozgo); donji rakurs (predmet se snima odozdo) (slika 10.). Rakursi snimanja, koji odstupaju od uobičajenog snimanja u razini očiju (tzv. normalana vizura), uvijek postižu kod gledatelja određenu dozu iznenađenja i mogu doprinjeti isticanju sadržaja. Dokumentarna fotografija rijetko koristi neuobičajene rakurse snimanja, za razliku od filmske koja koristi veliki raspon različitih rakursa zahvaljujući tehničkim mogućnostima i pomoćnim sredstvima (dizalice za kameru).

Slika 10. Osnovni kutevi snimanja kamere

3.2.5. Boja i osvjetljenje

Boja i osvjetljenje se kao izražajno sredstvo koristi kao kontrast boja (pomoću dodatnog osvjetljenja i/ili korištenja tehničkih mogućnosti fotografskog aparata). Kada se govori o boji najznačajnije su crno-bijela tehnika i tehnika snimanja u boji. Kod crno-bijele tehnike gledatelj brže zapaža glavne dijelove slike jer su te dvije boje na neki način optičke krajnosti. Također crno-bijelom tehnikom motivi na slici mogu predstavljati različite psihološke odnose kao što su odnosi dobra i zla; pravde i nepravde; pozitivnoga i negativnoga. Boja pak otkriva bezbroj informacija, pomoću kojih gledatelj dobiva osjećaj živosti i stvarnosti. Ako se već uspoređuje crno-bijeli film i kolor film, može se reći da crno-bijeli filmovi donose manje vizualnih informacija (detalja) od kolor filma, a to može imati za posljedicu da gledatelj biva više uvučen u priču filma i psihologiju likova. Tehnike u koloru isto tako mogu postizati dojmove kao i crno-bijela tehnika, na primjer isticanjem žarkih boja na neutralnoj pozadini (Slika 11.).

Slika 11. kadar iz filma „Le ballon Rouge“ redatelj Alberta Lamorisse-a, Francuska, 1956.

Jasno da je uporaba svjetla u filmu usko povezana s ostalim čimbenicima filmskog izraza, s kompozicijom kadra, bojom i ugođaju. Postoje prirodno svjetlo, koje dolazi od sunca ili mjeseca (dnevno i noćno) i umjetno, koje je rezultat raznih

rasvjetnih tijela (Slika 12.). Ovisno o smjeru osvjetljenja postoje glavno, pozadinsko, prednje i stražnje. Smjerom osvjetljenja se može utjecati na karakter i značenje onoga što se slika ili snima. Tako na primjer u slučaju stražnjeg svjetla, pomoću kojega se skriva lice, ostvaruje se ugođaj misterioznosti i napetosti, dok se u slučaju pozadinskog svjetla ostvaruje ugođaj zamišljenosti. Generalno može se stvarati osjećaj ugone ili nelagode.

Slika 12. Primjer umjetne rasvjete

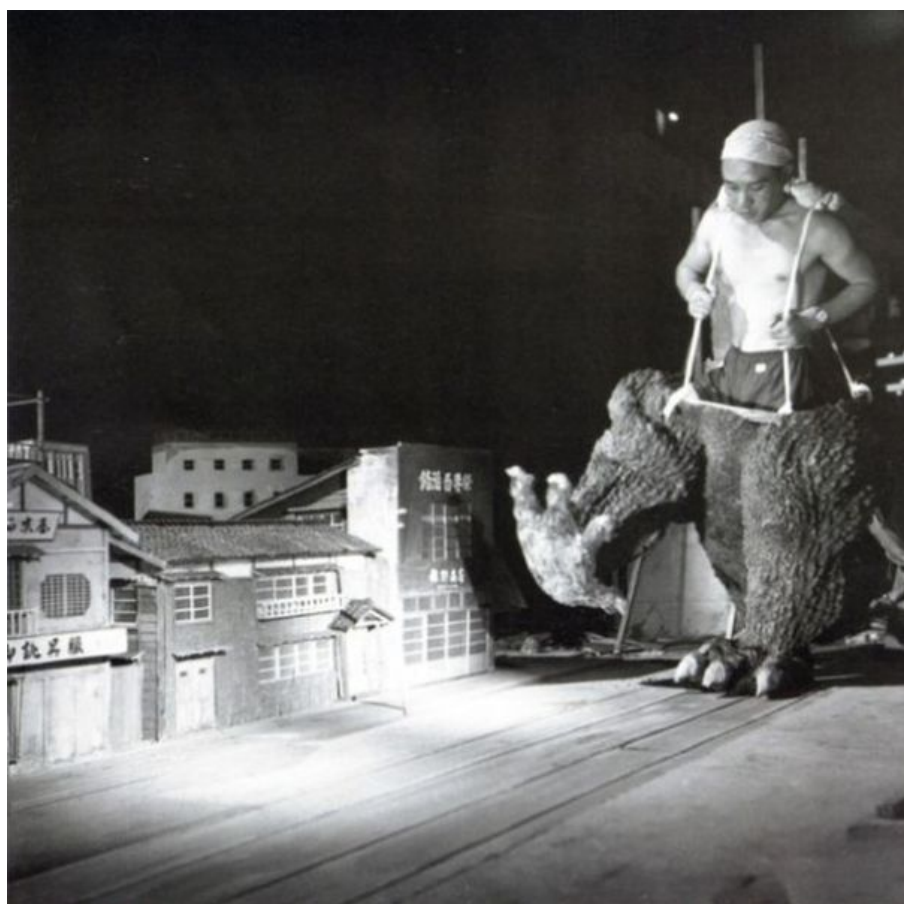
3.2.6. Retuš

Retuš je ispravljanje, dotjerivanje slike, fotografske snimke, negativa uklanjanjem ili dodavanjem detalja. Ovo pomoćno sredstvo koje se koristilo od samih početaka fotografije (Slika 13.), a danas je u masovnoj uporabi korištenjem računalnih programa za retuširanje fotografija (fotošopiranje) u današnje vrijeme ima značajnu ulogu jer su naknadnim intervencijama mogući sve veći otkloni od uistinu snimljenog, sve do iskrivljavanja stvarnosti do neprepoznatljivosti. Time se dovodi u pitanje autentičnost dokumentarne fotografije, a s druge strane šire mogućnosti iluzije i mašte na filmu. [7, 8, 9, 11]

Slika 13. Stari set za retuširanje

Dokumentarna fotografija po svom karakteru koji teži sačuvati maksimalnu autentičnost ograničeno koristi pojedina izražajna sredstva, te nastoji biti što prirodnija dok filmska fotografija u službi stvaranja igranog filma stvarni svijet može izmijeniti do nevjerojatnih razmjera, može se stvoriti potpuno izmišljeni svijet čija je granica jedino ljudska mašta. Najbolji primjer može se vidjeti u znanstveno-fantastičnim filmovima (slika 14.).

Slika 14. Slika sa snimanja filma Godzilla, Japan, 1954.

3.3. Sadržajne komponente

Najviše sadržajne sličnosti može se pronaći između dokumentarne fotografije i dokumentarnog filma. Naime i jedan i drugi medij nastoje prikazati stvarne situacije i događaje.

U žanru dokumentarne fotografije i dokumentarnog filma se pokazuju događaji, личности, situacije i sl. koji su se doista dogodili odnosno koji se doista događaju, a upravo zbog težnje istini i danas imaju snagu autentičnosti dokumenta, bez obzira što nekad i nisu bili baš vješto snimljeni i ne koriste raznolika izražajna sredstva.

Fotografi dokumentarne fotografije nastoje prikazati istinitu, objektivnu i stvarnu sliku nekog događaja, situacije ili ličnosti. Uostalom i sam naziv dokumentarna fotografija govori o fotografiji kao dokumentu, iz čega proizlazi da je njena svrha dokumentiranje određenog sadržaja (slika 15.). S obzirom na sadržaj dokumentarna fotografija se može dijeliti na ratnu, socijalnu, uličnu, reportersku i dr.

Slika 15. „Bolnica u Pakracu“ - Toni Hnojčik, jesen–zima 1991.

Sadržaji dokumentarnih fotografija najčešće su šokantni i zanimljivi jer je njihova glavna svrha da utječe na javnost i da potakne neke društveno-političke promjene i djelovanja (slika 16). Najšokantnije su svakako djelovale na ljude ratne fotografije s raznih bojišta krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, kao i prikazi iz života socijalno ugroženih skupina ljudi. Stoga dokumentarna fotografija opisuje i prikazuje motive koji su često bili nedostupni, zabranjeni, odnosno nepoznati i skriveni široj javnosti. Kaže se da slika govori tisuću riječi, i upravo je poruka ono što dokumentarnu fotografiju čini posebnom i izdvaja je od ostalih oblika vizualne komunikacije.

Slika 16. „Doffer boys“ - Lewis Hine, New York, 1908.

Kao što je već spomenuto dokumentarna fotografija počela se pojavljivati već u drugoj polovici 19. stoljeća, te je postala široko rasprostranjeni žanr u 20. stoljeću, koji je počeo prevladavati u tisku pojavom ilustriranih časopisa [2]. Da bi danas bila obilato zastupljena svojim raznolikim sadržajem na širokopojasnom internetu.

Dok je u nijemom dokumentarnom filmu glavna tema odnos čovjeka i prirode, u zvučnom filmu je odnos čovjeka i društva. Upravo zato početkom zvučnog filma nastaje cijela serija dokumentarnih filmova u kojim se prikazuju društveni uvjeti u kojim ljudi žive, teški radni uvjeti te objašnjava kako funkcionira suvremeno društvo. 1930-tih i početkom 1940-tih godina dokumentarni film otkriva sva tematska područja koja poznajemo danas. Do 1930-tih godina poznate su tri vrste dokumentarnih filmova (filmske novosti, putopis i antropološki film kojemu je sadržaj život nekih naroda ili etničkih skupina), nakon toga počinju se i razvijati drugi žanrovi kao što su socijalni (bavi se aktualnom društvenom tematikom), ratni (obrađuje ratna zbivanja tokom drugog svjetskog rata) (slika 17.), biografski (prati živote nekih poznatih ličnosti), znanstveni, sportski.

Slika 17. „Vojnici na bojištu“ - Pete Hamill, 1966.

Otkrićem novih žanrova i razvojem filmske tehnike, dolazi i do otkrića i razvijanja novih dokumentarističkih metoda snimanja koji uvjeravaju gledatelja da prisustvuje događaju koji se doista odvija u stvarnosti. Jedna od takvih metoda je metoda skrivene kamere ili fotografskog aparata. Pomoću boljih objektivna, koji omogućuju da se nešto snimi sa relativno velike udaljenosti, snimana osoba nije svjesna da je predmet budućega filma te se bez zadržke ponaša svakodnevno i najrealističnije. Postoji i takozvana metoda „kamere iz ruke“ (slika 18.). Kod „kamere iz ruke“ snimatelj pokretima postiže potpuno poistovjećivanje s likovima. Stoga se često ova tehnika snimanja rabi i u onim situacijama kad valja sugerirati nečiji pogled, subjektivne kadrove. Taj način snimanja se rabi u reportažnim i sličnim dokumentarnim snimcima jer je snimatelj manje ograničen, puno je pokretniji te može u pravom trenutku reagirati na neko značajno pa čak i nepredvidivo događanje. Odnosno kada je sadržaj radnje primaran, važniji od stabilnosti same snimke (primjerice u ratnim reportažama), sve nesavršenosti snimanja slobodnom kamerom su manje važne. [10]

Slika 18. Robert Capa sa ručnom kamerom, Španjolska, 1937.

4. UTJECAJ NA DRUŠTVO

U stručnoj literaturi se često spominje jak utjecaj fotografije na američko društvo te tvrdi da je fotografija izravno služila razvoju njihove kulturne samosvijesti. Naime, Amerikanci su se pokušavali osloboditi vezanosti za Englesku i Europu i stvoriti običaje, tradiciju i kulturu koji bi mogli ujediniti novonastalu zemlju. Da bi se razvio ovaj nacionalizam, javnost je trebala točne vizualne informacije o krajoliku, događanjima iz gradskog i seoskog života te poznatim ličnostima toga doba. Fotografija je stvarala tako jasnu sliku američkog života da se gledatelj osjećao neposrednim sudionikom snimljenih događaja i prizora. Fotografija im je omogućila da vide ljude i mjesta s kojima se ne bi nikada susreli, te im je omogućila da se prilagode prijelazu iz izolirane zajednice u cjelovitije društvo industrijske revolucije. Fotografija je pomagala u odgoju i umjetničkom ukusu novih obrtnika i trgovaca srednje klase, koji su imali novčanu mogućnost oponašanja imućnih i poznatih osoba.

Slika 19. Primjer manipulacije poznatih ličnosti u dnevnom tisku, 2014.

Sasvim sigurno fotografija, koja je počela skromno kao sredstvo koje je znamenilo slikanje portreta na platnu, ubrzo je u sklopu razvoja tiska kao moćne

industrije osvojila svijet i to putem novina i ilustriranih časopisa. Uporaba fotografije u novinama postala je sve važnija jer je atraktivno djelovala na čitalačku publiku [2].

Napretkom tehnologije današnji digitalni fotoaparati iz godine u godinu su sve rafiniraniji. Unatoč kompleksnosti njihove tehnike, svako dijete može za nekoliko minuta naučiti kako se njima rukuje, broj fotografa se umnogostručio, a raznovrsne fotografije su preplavile internet.

Međutim, mnogi ne znaju da se novinske/internetske fotografije, pa tako i dokumentarne, mogu jako razlikovati po načinu na koji je određen sadržaj snimljen – neke su autentične i prikazuju uzbudljive dnevne događaje, dok su druge namještene, statične i teško ponovljive. Upravo zato postoji mogućnost manipulacije ljudima, tj. ciljano utjecanje na svijest i mišljenje različitih društvenih sredina. Sada ne samo da ljudi imaju pisani članak o nekom političkom događanju nego je i pored njega slika političara koji se drži za glavu ili skriva pogled od javnosti, u ovom slučaju fotografija može proizvesti pozitivan ili negativan dojam o nekoj osobi. Jednom riječju, upotreba fotografije postaje etički problem ako se njome namjerno izvrću činjenice. Jedan od primjera manipulacije koji također nesvjesno utječe na ljude je i nagli porast foto reklama u tisku koje su naposljetku izdavačima postale jedini izvor zarade čime taj medij postaje dio cjelokupnog sistema marketinga, jer kod čitatelja drastično stvara potrebu kupovine robe [2, 3].

Slika 20. Primjer koji simbolično pokazuje današnju sveopću povezanost raznih dijelova svijeta – nepoznat autor, Tajland

Film i filmska fotografija kao široko rasprostranjen medij također imaju važan utjecaj na društvo. U početku šokantan medij koji je prestravio prve gledatelje, potakao je razvoj vizualne kulture u društvu, oblikovao svijet zabave i obogatio maštu gledatelja, ali i kroz dokumentarni žanr upoznao društvo s mnogim važnim događajima, osobito ratovima. Za razliku od dokumentarne fotografije i dokumentarnog filma koje globalno djeluju na društvo i čija je zanimljivost u tome što su u nekim slučajevima uspijevali promijeniti uvjete života i rada, igrani film i njegov autor prenose poruku koja može različito utjecati na svijest i razmišljanje svakog pojedinca ili biti samo sredstvo zabave dajući mu iluziju da zadovoljava svoju želju za aktivnim životom i stvaralaštvom [4, 6].

5. ZAKLJUČAK

Vrijednost spomenutih vizualnih medija ne smije se mjeriti samo s estetskog stanovišta već i po humanom i društvenom intenzitetu jer slika nije samo sredstvo otkrivanja stvarnosti nego i svjesno (sadržajem) i nesvjesno (izražajnim sredstvima) utječe na naš način gledanja, te stvara i oblikuje novi pogled na svijet.

Njihov veliki uspjeh počiva na tome što pojedincu daju dojam da bolje razumije svijet i sve složenije okruženje u kojem živimo. Isto tako danas zahvaljujući fotografiji većina ljudi svijet doživljava kao predodžbu. Bez fotografije ne bismo nikad vidjeli površinu Mjeseca. Fotografija je svojom dostupnošću i masovnim vizualnim utjecajem izjednačila razine znanja i tako približila ljude, pa poznati teoretičar medija Marshall McLuhan govori o svijetu kao o globalnom selu, što je još izraženije danas u doba interneta (slika 19). Danas se za dobro obaviještena čovjeka kaže da „ima oko“ jer u naše vrijeme osjetilo vida ima najistaknutije mjesto. [3]

6. LITERATURA

1. G. Freund, Fotografija i Društvo, (M. Mayer, ur.), Zagreb, GHZ, 1981.
2. S. Sontag, Eseji o fotografiji, (Ž. Papić, ur.), Beograd, radionica SIC, 1982.
3. M. McLuhan, Razumijevanje medija, (M. Paić-Jurinić, ur.), Zagreb, Golden marketing - Tehnička knjiga, 2008.
4. H. Turković, Razumijevanje filma, (N. Popović, ur.), Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1988.
5. Otkriće i razvoj filma / režija Zlatko Sudović; scenarij dr. Ante Peterlić, Zlatko Sudović, Zagreb, Zagreb film, 2006.
6. Uvod u filmske vrste / režija Zlatko Sudović; scenarij dr. Ante Peterlić, Zlatko Sudović, Zagreb, Zagreb film, 2006.
7. Filmska izražajna sredstva : slika / režija Zlatko Sudović; scenarij dr. Ante Peterlić, Zlatko Sudović, Zagreb, Zagreb film, 2006.
8. Filmska izražajna sredstva : promjenjiva slika / režija Zlatko Sudović; scenarij dr. Ante Peterlić, Zlatko Sudović, Zagreb, Zagreb film, 2006.
9. Filmska izražajna sredstva : pokretna slika / režija Zlatko Sudović; scenarij dr. Ante Peterlić, Zlatko Sudović, Zagreb, Zagreb film, 2006.
10. Faktografski ili dokumentarni film / režija Zlatko Sudović; scenarij dr. Ante Peterlić, Zlatko Sudović, Zagreb, Zagreb film, 2006.
11. J. Hedgecoe, Sve o fotografiji i fotografiranju, Zagreb, Mladost, 1977.

7. IZVORI SLIKA, ILUSTRACIJA I FOTOGRAFIJA:

- Slika 1. <http://povijest.hr/nadanasnjidan/nicephore-niepce-autor-najstarije-sacuvane-fotografije-na-svijetu-1765/> (3.8.2016)
- Slika 2. <http://www.slideshare.net/swartzturfl/portraits-15941971> (3.8.2016)
- Slika 3. <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/52.639/> (3.8.2016)
- Slika 4. <http://petapixel.com/2013/04/27/did-you-know-the-worlds-first-portable-motion-picture-camera-was-a-12fps-rifle/> (7.8.2016)
- Slika 5. <http://www.eadweardmuybridge.co.uk/> (7.8.2016)
- Slika 6. <https://entracteblog.wordpress.com/novita-in-sala/> (8.8.2016)
- Slika 7. <http://vashivisuals.com/every-filmmaking-aspect-ratio-for-free/> (8.8.2016)
- Slika 8. <http://lessonbucket.com/filmmaking/cinematography/> (10.8.2016)
- Slika 9. <http://www.elementsofcinema.com/cinematography/composition.html> (10.8.2016)
- Slika 10. <http://www.alevelmedia.co.uk/page26.php> (11.8.2016)
- Slika 11. <http://blushots.weebly.com/the-red-balloon.html> (12.8.2016)
- Slika 12. <http://www.suitedandbooted.org/the-sun-goes-down-on-2015/> (12.8.2016)
- Slika 13. https://en.wikipedia.org/wiki/Photo_manipulation (12.8.2016)
- Slika 14. <http://www.vintag.es/2012/07/behind-scenes-of-first-godzilla-movie.html> (12.8.2016)
- Slika 15. <http://www.matica.hr/hr/428/Rat%20u%20kojem%20je%20bilo%20mnogo%20vi%C5%A1e%20civilnih%20nego%20vojnih%20%C5%B8rtava/> (12.8.2016)

Slika 16. <https://en.wikipedia.org/wiki/Doffer> (12.8.2106)

Slika 17. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2441235/Historic-images-Vietnam-War-courageous-AP-photographers.html> (13.8.2016)

Slika 18. https://en.wikipedia.org/wiki/Hand-held_camera (13.8.2016)

Slika 19. <http://www.najnovijevijesti.com/2014/03/28/7dnevno-donatori-bog-vas-blagoslovio-ultra-raskosni-bandicevi-dvori-u-grudama-plus-sest-garaza-za-oldtimere/> (14.8.2016)

Slika 20. <http://www.panoramio.com/photo/8836445> (14.8.2106)